

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

טו.

תורה אור השלם

1. דבר י אשר יהיה אל פניהם בן כושי בן גדליהו בן אמריה בן חזקיה בימי אישקיהו בן אמון מלך יהודה: צפניה א א
2. ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אילישמע מנרע המלכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחישב המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה: ויהיו מא א
3. בגדה יהודה ותועבה בעשתה בישאל גבר וירושלם ירד חלל יהודה קדש י אשר אהב ובעל בת אל נכר: מלאכי ב יא
4. וישע שבחניו בן זחאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנתו מעלתו באלהינו ונשב נשים נבריות ומפי הארץ ועתה יש מקוה לישאל על זאת: עוד א ב
5. ותקרא ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק וצמר ויצא בתוך היער ויצעק גדלה וקשר: אסתר ד א
6. ותבואנה נערות אסתר וקרייהו ויגידו לה ותחלחל המלכה מאד ותשלח בגדיה להלביש את מרדכי ויקרעו שקו ויצא בתוך הקהל ויצעק גדלה וקשר: אסתר ד ב
7. ותקרא אסתר להקטר מסרישי המלך אשר העמיד לפניו ונעזרה על מרדכי לדעת מה יהי ויהי מה זה: אסתר ד ג
8. ויפן ויךד משה מן החר ושני לוח העזרת יקרו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים: שמה לב ט
9. ויגידו למרדכי את דברי אסתר: אסתר ד ד
10. לק גטס את כל היהודים הנמצאים בשרשן וצמוזו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים וליקל יום גם אני וערתי אצמך בן ובשרי ואל תאכלו ואל תשתו ואל תאכלו ואל תשתו: אסתר ד ה
11. ויעבר מרדכי וישע בכל אשר צוהו עליו אסתר: אסתר ד ו
12. ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימיים נכח בית המלך ובמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: אסתר ד ו
13. ורחל לבשה את עמשי ראש השולשים לק יודי ועמך בן ישי שלום שלום לק ושלום לעמך בן יודי אלהיך וקבלם יודי ותתנם בקראשי הגדר: דברי הימים א יב ט
14. הבל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך: אלהיך יקרה: שמואל ב כד כג
15. בארזן מלכא אמר ויתתי לדינאל ורמנו לגבא די ארנותא ענה מלכא ואמר לדינאל אלקהו כי אנת פלח לה בתדירא הוא ישיקבך: דינאל ו י ו
16. ולשרה אמר וזה נתיי אלק פסוק לאתוך וזהו לק פסוק עינים לכל אשר אתך ואת כל הנחמ: בראשית כ טז
17. ויהי כי זקן יצחק ותבתי עיניו מראת ויקרא את עשו בן הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליה הינני בראשית כ טז
18. לקול תתן וזמן פנים בשמים ועלעל נשאים מקצה הארץ בקרבים למטר עשה ויצא רחל מאציקתיה: רימיו ו יג
19. ויקרע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ויאמר אסתר למלך בשרי מרדכי: אסתר ה א
20. וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר יאמר את מרדכי יהודה יושב בשער המלך: אסתר ה ב

ארבע נשים יפיות היו בעולם. קשה אמאי לא חשיב מהו דהא אמרינן צפ' חוקת הצמים (צ"ג דף נ"ח). שרה לפני מהו כקוף צפני אדם ויש לוומר דלא חשיב אלא ארונה הנולדת משה: **כשם שאבדתי מבית אבא בן אבדתי מלך.** וא"ת אמאי לא היה מנרעה ותהא מותרת לאחיונה י"ל לפי שכל מה שאסתר הגנו הוא ע"פ עדים והיה ירא פן יתפרסם הדבר למלכות: **ביום השלישי.** זכות מורה נצילים ומזוים א"י כהנים ליום וישראלים אי נמי משה ואהרן ומרים אי נמי שלישי דמתן מורה: זה

בידוע שהוא מירושלים במתניתא תנא כל שמעשו (א) ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח כגון דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליהו בן אמריה בן חזקיה בימי אישקיהו בן אמון מלך יהודה: צפניה א א

הכתוב באחד מהן לגנאי כגון: ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אילישמע בידוע שהוא רשע בן רשע (א) אמר רב נחמן מלאכי זה מרדכי ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מיתוכי ברוך בן נריה ושריה בן (א) מעשה ודינאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו ושריה שתיים לדריוש תיובתא תניא אמר רבי יהושע בן קרחה מלאכי זה עזרא וחכ"א מלאכי שמו אמר רב (א) נחמן מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב בניאיאת מלאכי (א) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל וירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר ומאן אפרשי נשים נכריות עזרא דכתיב (א) ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנתו מעלתו באלהינו ונשב נשים נבריות ומפי הארץ ועתה יש מקוה לישאל על זאת: עוד א ב

ארבע נשים יפיות היו בעולם שרה (א) ואביגיל (ב) ואסתר (ג) דאמר רב יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה (א) אמר רבי יצחק (א) כל האומר רחב רחב מיד ניקרי א"ל רב נחמן אנא אמניא רחב רחב ולא איכפת לי אמר ליה כי קאמינא בידועה ובמכירה (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאי אמר רב אמר גבה (א) המן מאחשוורוש ושמואל אמר גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה (א) ותתחלחל המלכה מאי (א) ותתחלחל אמר רב שפירסה גדה ור' ירמיה אמר שהוצרכה לנקביה (א) ותקרא אסתר להתך (א) אמר רב התך זה דינאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן (א) מזה ומזה הם כתובים (א) ויגידו למרדכי את דברי אסתר (א) ואילו איהו לא אזל לגביה מכאן (א) שאין משיבין על הקלקלה (א) לך כנוס את כל היהודים וגו' עד אשר לא כדת אמר רבי אבא שלא כדת (א) היה שבכל יום ויום עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי כשם שאבדתי מבית אבא כך אוכד מלך (א) ויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתעניתו ושמואל אמר דעבר (א) ערקומא דמאי (א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מבעי ליה אמר רב אלעזר אמר רבי חנינא (א) מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם (א) ורוח לבשה וי אמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא לעולם (א) אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן דוד ודינאל דוד דברכיה ארונה דכתיב (א) ויאמר ארונה אל המלך (א) וגו' דינאל דברכיה דריוש דכתיב (א) אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישיזיבך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא (א) אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה (א) הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה (א) ויהי כי זקן יצחק ותכהו עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת שר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר (א) לקול תתן המון מים בשמים ואמר ר' א אמר רבי חנינא (א) כל האומר דבר בשם

אומר מביא גאולה לעולם שנאמר (א) ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר' א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה (א) וכל זה איננו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא שמה לא אבדה אלא בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי (א) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא כפרוזבול וזה בא כפרוזבול

לגבא די ארנותא ענה מלכא ואמר לדינאל אלקהו כי אנת פלח לה בתדירא הוא ישיקבך: דינאל ו י ו

אמר וזה נתיי אלק פסוק לאתוך וזהו לק פסוק עינים לכל אשר אתך ואת כל הנחמ: בראשית כ טז

ויהי כי זקן יצחק ותבתי עיניו מראת ויקרא את עשו בן הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליה הינני בראשית כ טז

לקול תתן וזמן פנים בשמים ועלעל נשאים מקצה הארץ בקרבים למטר עשה ויצא רחל מאציקתיה: רימיו ו יג

ויקרע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ויאמר אסתר למלך בשרי מרדכי: אסתר ה א

וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר יאמר את מרדכי יהודה יושב בשער המלך: אסתר ה ב

בשמה. (א) ירמיה ומנחל דכתיב ויצא אלי מנחל בן דודי כדבר ה' (ירמיה לב) ברוך ושריה מנינו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דכתיב מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כומצ על הספר בדיו (ירמיה לו) ושריה ברוך (א) ספר ירמיה את שריה פן מחסיה וגו' ומנינו בתלמידי נצילים שהיו נצילים נמה רוח אליהו על אלישע ויהושע תלמיד משה ולקמן תניא צבריתא ברוך בן נריה ושריה בן מנחמיה ודינאל ומרדכי וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו צננת שתיס לדריוש: **ישמעאל בן נתניה.** הוא שרג אל גדליהו בן אחישב הנדק: **צננת שתיס לדריוש.** האחרון נתנבאו לצני הגולה שיחזרו לבית המקדש שנמצלה המלכה זה שמונה עשרה שנה על ידי שמרונים שסתמילו זה ציני כורש: **גדה יהודה.** סיפיה קרל ובעל בת אל נכר: **צננת שתיס לדריוש.** המזכיר את שמה נגדר אחר תלות זנות: נקרי. רואה קרי: ה"ג מאי אהר. כשנעק לעקו גדולה ומרה מה היה אומר צננתקו: **רב אמר.** כך היה נועק: **גבה המן האחשוורוש.** שמלחו לבו לדבר מה שלח עלה על לב אחשוורוש: **גבר מלכא עילאה.** כינוי הוא להיפוך צלשון נקיה: **ותסתכלו ותמססו חללי גופה:** **סחטסו מרגולמו.** ציני אחשוורוש שהי צלשנר השליטו תלתא צלשנותים וכן דריוש המדי שנאמר ועלה מנהון סרכיא תלתא די דינאל חד מנהון (דינאל ו) וכן כורש שנאמר ודינאל הלל צלשנות דריוש וצלשנות כורש ספרקא (א) וכשנלך אחשוורוש חתכו מגדולמו: **ואילו איהו.** דינאל לא אזיל להשיב שליחותו: **על הקלקלה.** שהימה אסתר מונעת לגבא אל המלך לפיכך לא השיב התך את שליחותו ואסתר שלחה דבריה ע"י אחריס: **עד עכשיו.** נעשה ארנס: **ועכשיו.** מכאן ואילך נדמתי: **אכריס מלך.** ואסורה אני לך. דאשת ישראל שנאנסה מותרת לצעלה וכתרון אסורה לצעלה: **יו"ט ראשון של פסח.** שהרי צ"ג ניסן נכתבו האגרות וניתן הדת צטעון וי"ד ומשנה עשר ופסח עשר התענו וצטענה עשר (א) נמלה המן צער: **דעבר ערקומא דמאי.** לאסוף היהודים שצערב שני: **שופת אס הקדרה.** מושיבה על הכירה היא קרויה שפיתה: **וזה בא כפרוזבול.** מרדכי שכל אליו צטענת עושר המן בא צטענת עוני שמכר המן את עצמו למרדכי קודם לכן ימים רבים צככרי להם: **צולי.** לשון עושר כדלמרינן (גיטין דף ל"ג) וישנתי את גאון עוכסס(א) אלו צוללות שזיהודה: צובי

גליון הש"ס

גב' ששמו ושם אביו. ע"י צ"ב דף טו ע"י חסדא ד"ה גליון ונמתיש חילתם חסדא: שם

כל האומר רחב. ע"י קטריהו מה ע"א מרה"א: שם ואילו איהו לא אורל לגביה. ע"י צ"ב דף ד ע"א חסדא ד"ה שכל:

הגהות הגר"א

(א) גב' צ"ב דף טו ע"י חסדא ד"ה גליון ונמתיש חילתם חסדא: שם

הכתוב באחד מהן לשבח כגון דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליהו בן אמריה בן חזקיה בימי אישקיהו בן אמון מלך יהודה: צפניה א א

הכתוב באחד מהן לגנאי כגון: ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אילישמע בידוע שהוא רשע בן רשע (א) אמר רב נחמן מלאכי זה מרדכי ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מיתוכי ברוך בן נריה ושריה בן (א) מעשה ודינאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו ושריה שתיים לדריוש תיובתא תניא אמר רבי יהושע בן קרחה מלאכי זה עזרא וחכ"א מלאכי שמו אמר רב (א) נחמן מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב בניאיאת מלאכי (א) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל וירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר ומאן אפרשי נשים נכריות עזרא דכתיב (א) ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנתו מעלתו באלהינו ונשב נשים נבריות ומפי הארץ ועתה יש מקוה לישאל על זאת: עוד א ב

ארבע נשים יפיות היו בעולם שרה (א) ואביגיל (ב) ואסתר (ג) דאמר רב יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה (א) אמר רבי יצחק (א) כל האומר רחב רחב מיד ניקרי א"ל רב נחמן אנא אמניא רחב רחב ולא איכפת לי אמר ליה כי קאמינא בידועה ובמכירה (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאי אמר רב אמר גבה (א) המן מאחשוורוש ושמואל אמר גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה (א) ותתחלחל המלכה מאי (א) ותתחלחל אמר רב שפירסה גדה ור' ירמיה אמר שהוצרכה לנקביה (א) ותקרא אסתר להתך (א) אמר רב התך זה דינאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן (א) מזה ומזה הם כתובים (א) ויגידו למרדכי את דברי אסתר (א) ואילו איהו לא אזל לגביה מכאן (א) שאין משיבין על הקלקלה (א) לך כנוס את כל היהודים וגו' עד אשר לא כדת אמר רבי אבא שלא כדת (א) היה שבכל יום ויום עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי כשם שאבדתי מבית אבא כך אוכד מלך (א) ויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתעניתו ושמואל אמר דעבר (א) ערקומא דמאי (א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מבעי ליה אמר רב אלעזר אמר רבי חנינא (א) מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם (א) ורוח לבשה וי אמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא לעולם (א) אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן דוד ודינאל דוד דברכיה ארונה דכתיב (א) ויאמר ארונה אל המלך (א) וגו' דינאל דברכיה דריוש דכתיב (א) אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישיזיבך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא (א) אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה (א) הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה (א) ויהי כי זקן יצחק ותכהו עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת שר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר (א) לקול תתן המון מים בשמים ואמר ר' א אמר רבי חנינא (א) כל האומר דבר בשם

אומר מביא גאולה לעולם שנאמר (א) ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר' א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה (א) וכל זה אינו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא שמה לא אבדה אלא בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי (א) כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא כפרוזבול וזה בא כפרוזבול

רבינו חננאל

כל ששמו ושם אביו בנבואה. בידוע שהוא נביא בן נביא. וכן כל ששמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא נביא מאותה העיר. שמו ולא שם עירו בידוע שהוא מירושלים

וכן כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין ופרט הכתוב באחד מהן, אם לשבח כולן צדיקים ואם לגנאי כולן רשעים. אמר רב מלאכי זה מרדכי. ר' יהושע בן קרחה אמר מלאכי זה עזרא. ומסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא. ויגידו למרדכי ואילו איהו לא אזל, מיכן שאין משיבין על הקלקלה. (ויעמוד מרדכי אבר בן רבי) ושמואל אמר דעבר ערקומא דמאי. כל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. צדיק אבד לדורו אבד, משל כו. כולי